

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

Доктор
Проктор
і кінець світу.
Можливо.

Jo Nesbø. DOKTOR PROKTOR OG VERDENS
UNDERGANG. KANSKJE.
Illustrated by Per Dybvig
Copyright © Jo Nesbø 2010
Illustrations copyright © Per Dybvig 2010

This translation has been published with
the financial support of NORLA.
Переклад виданий за фінансової
підтримки організації NORLA.

Ю НЕСБЕ

Доктор
ПРОКТОР
і кінець світу.
Можливо.

Розділ 1

Сітова війна й гикавка

УНОЧІ В ОСЛО ПАДАВ СНІГ. Великі і, здавалося б, зовсім невинні сніжинки повільно спускалися з неба на землю, на дахи, вулиці й парки. Метеоролог вам пояснив би, що сніжинки — це замерзлі краплі дощу, які падають з хмар. Але факт у тому, що *напевно* цього ніхто не знає. Наприклад, сніжинки могли падати з Місяця, який час від часу визирав крізь тріщини в хмарах, кидаючи чарівне світло на сонне місто. Снігові кристали падали на площу перед міською ратушею, зразу танули, водою стікали в найближчий стічний отвір і потрапляли до труб каналізаційної мережі, переплєтених глибоко під Осло.

Ніхто *напевно* не знав і того, що відбувається там унизу, в каналізаційному світі. Але якби ти був такий сміливий і нерозважливий, що тієї грудневої ночі надумав спуститися туди, і потім вниз зупинився б і затамував подих, то почув би дещо

незвичайне. Крапання води, булькання каналізаційного потоку, шурхотіння пацюків і квакання жаб. А якщо вже тобі геть не пощастило б — почув би, як з голосним сплеском роззявилася величезна паща завбільшки як рятувальне коло, і зразу стулилася, грюкнувши, мов великі двері. Після цього ти вже точно не чув би нічого, мій нещасний друже. Але якщо ти не такий і нещасний, то міг би почути й інші звуки, які точно тебе здивували б. Чуєш? Закрилася вафельниця. Засичало масло. Голоси щось побурмотіли. Відкрилася вафельниця.

І — тихе жування.

Але зрештою сніг припинився, жування стихло, жителі Осло прокинулися і пішли через темряву й сніг на роботу чи до школи. І аж коли пані Струбе почала розповідати своїм учням про Другу світову війну, бліде зимове сонце, що знову було заснуло, нарешті обережно піднялося над пагорбами.

Ліса сиділа за своєю партою і дивилася на дошку. Пані Струбе написала на дошці СІТОВА ВІЙНА. Пропустила літеру в слові «світова». І це дуже непокоїло Лісу, яка любила, щоб усі слова писали правильно. Так непокоїло, що вона ніяк не могла сконцентруватися на розповіді пані Струбе. А вчителька саме розказувала, як німці напали на Норвегію у 1940 році, і як норвежці боролися з ворогами й зрештою перемогли й заспівали: «Ми перемогли, за нами звитяга, ми перемогли!»

— А що робили всі інші?

— Коли ми хочемо щось спитати, то піднімаємо руку, Булле, — строго зауважила пані Струбе.

— Упевнений, що ви піднімаєте. Але не думаю, що це допомагає отримати кращу відповідь. Мій метод, пані Струбе, полягає в тому, щоб схопити слово... — невеличкий рудий веснянкуватий хлопчик на ім'я Булле підніс руку й схопив невидиме яблуко. — Оп! Схопити слово, тримати його, керувати ним, дати йому крила й послати його до вас...

Пані Струбе схилила голову вбік і витріщилася на Булле поверх окулярів, які ще на сантиметр ковзнули вниз до кінчика її довгого носа. Ліса з жахом побачила, що пані Струбе підняла долоню для свого сумнозвісного удару по столу. Звук удару по столу пані Струбе справді жахливий. Подейкували, що від нього дорослі чоловіки починали плакати, а мами — кликали маму. З другого

боку, якщо добре подумати, то вона про це дізналася від Булле, тож не можна з певністю сказати, що це правда.

— Що робили ті, хто не був героєм? — повторив Булле. — Скажіть, дорога вчителько, чию красу перевершує тільки мудрість. Дайте нам напитися з криниці ваших знань.

Пані Струбе опустила руку й зітхнула. Лісі навіть здалося, що вона помітила тінь усмішки на кутиках губ — а вчителька пані Струбе не часто усміхалася.

— Норвежці, які під час війни не були героями, — завагалася пані Струбе, — вони... вболівали.

— Вболівали? — перепитав Булле.

— Вболівали за героїв. І за короля, який утік до Лондона.

— Тобто, нічого не робили, — підсумував Булле.

— Не все так просто, — відмовила пані Струбе. — Не можуть усі бути героями.

— Чому ні? — спитав Булле.

— Чому ні — що? — спитала у відповідь пані Струбе.

— Чому не можуть усі бути героями? — Булле труснув рудим-рудезним чубом, який ледве визирав з-за парти.

Повисла така тиша, що Ліса навіть почула крики й гикання з сусіднього класу, де проводив урок малювання Грегор Гальваніус, відомий у школі як Пан Гикало, бо коли він хвилювався, на нього нападала гикавка.

— Трулсе! — відчайдушно репетував Грегор Гальваніус. — Гик! Трюме! Гик!

Почувся гидкий Трулсів смішок, потім так само гидкий сміх його брата-близнюка Трюма, далі почувлися швидкі кроки й гучно розчахнулися двері.

— Не всі мають сили бути героями, — вела далі пані Струбе. — Більшість людей хоче тихо жити в своїй хаті скраю, робити свої справи й не втручатися у справи інших.

Але її вже ніхто не слухав — усі дивилися у вікно. По вкритому снігом шкільному майданчику бігли Трулс і Трюм Тране. Видовище було не найгарніше, бо Трулс і Трюм — хлопці надзвичайно товсті й бігали вони, мов ті ведмеді. Але і їхній переслідувач був не набагато елегантніший. Пан Гикало намагався наздогнати хуліганів,

нахилившись уперед і з напівзігнутими ногами, ніби незграбний лось у домашніх капцях під променями вранішнього сонця. А зігнувся він, бо до його штанів ззаду приклеївся вчительський стілець з коліщатками.

Пані Струбе визирнула у вікно й зітхнула.

— Боюся, Булле, що ми здебільшого — просто звичайні люди, в яких немає і краплі героїзму.

— А що зі стільцем? — тихо спитав Булле.

— Здається, він пришитий до штанів, — мовила Ліса. — Ой-ой, він наближається до ковзанки...

Капці Грегора Гальваніуса на прізвисько Пан Гикало ковзнули по кризі. Бідолаха втратив рівновагу, ноги в нього підкосилися, і він упав на зад. Оскільки ж ззаду в нього був стілець на добре змащених коліщатках, а шкільний двір полого спускався до Гарматного струмка, Пан Гикало мимоволі став пасажиром незвичайного транспорту, що дедалі швидше летів схилом.

— Боже милий! — скрикнула пані Струбе, зрозумівши, що її колега на повній швидкості летить до краю світу. Або принаймні до краю шкільного подвір'я.

У раптовій тиші чулося тільки торохтіння коліщат по кризі, шурхотіння підшов капців, якими пасажир стільця намагався загальмувати, і відчайдушне гикання. А потім вчитель малювання і рукомета з розгону вривався у кучугуру. Купа снігу немовби вибухнула, піднявши в повітря хмари дрібної пороші. Від стільця і Пана Гикала не лишилося і сліду!

— Людина в снігу! — загорлав Булле, підскочив і через парти кинувся до дверей. Усі інші, включно з пані Струбе, побігли за ним. І так швидко, що опинилися надворі раніше, ніж ви полічили б до трьох. Усі, крім Ліси. Вона підійшла до дошки, взяла крейду й дописала між «С» та «І» літеру «В». СВІТОВА. Тепер правильно. І теж вибігла надвір.

А там пані Струбе та інші вчителі вже витягли зі снігу Грегора Гальваніуса з пришитим до штанів стільцем.

— Грегоре, усе гаразд? — спитала пані Струбе.

— Гик! — відповів Гальваніус. — Я осліп!

— Ні, не осліп, — заспокоїла його пані Струбе й стерла рукою сніг з його окулярів. — Усе, порядок.

Гальваніус розгублено покліпав і прояснів, побачивши обличчя колеги.

— О, пані Струбе! Вітаю! Гик!

— Забагато метушні... — сказала Ліса до Булле, який першим прибіг на місце аварії і тепер стояв перед кучугурою, обсипаний снігом. Булле нічого не відповів, тільки мовчки вдивлявся у Гарматний струмок.

— Щось не так? — спитала Ліса.

— Я бачив щось там унизу, коли прибіг сюди.

Щось у снігу.

— Що в снігу?

— Не знаю, — протягнув Булле. — Сніг розтанув і воно зникло.

Ліса зітхнула.

— Найближчим часом треба щось вирішувати з твоєю бурхливою уявою, Булле. Може, доктор Проктор зуміє винайти якийсь приглушувач фантазії.

Булле поморгав, протер очі й схопив Лісу за руку.

— Ходімо.
— Булле! — обурилася Ліса.
— Ходімо! — прикрикнув Булле й застібнув куртку.
— Але урок ще не закінчився! — не втихала Ліса.
Утім, Булле не звертав на те ніякої уваги. Ліг на живіт і поїхав униз схилом, що спускався до самого струмка.
— Булле! — гукала Ліса, брѳохаючись у снігу слідом за ним. — До струмка спускатися заборонено!
Тим часом Булле вже знову стояв на ногах й урочисто показував на щось у снігу.
— Що там? — спитала Ліса, повільно наближаючись.
— Сліди! — відповів Булле. — Відбитки ніг.
Ліса глянула донизу й побачила в снігу глибокі сліди від ніг. З берега вони виходили на замерзлий струмок.
— Хтось перейшов на той бік струмка, — зазначила Ліса. — І що?
— Але подивися на ці сліди, — наполягав Булле. — Це ж не тварина залишила, правда ж?
Ліса спробувала згадати сліди всіх тварин, яких вивчали в школі. Звірячі лапи, пташині кігті, конячі копита. Ці сліди не були схожі ні на які. Повільно кивнула головою на знак згоди.
— І тим більше не схоже на черевики або чоботи, — додав Булле. — Дивно...

